

122

140
25

अथ

अमरकोशः प्रथमकाण्डः ।

950
25

Amar Kosh

Pratham Kanda

इदं पुस्तकं अवर प्रथमकांड

140

25

+

मन्त्रः श्रीगणेशाय नमः

१७५३ २७८९ ११११

४
॥ १ ॥
५

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
सः ८ बृहिसुखाः ९ कुरु भुजोगोवीराणां दानवराजः १० वंशरकादेवता निपुंसिकादेवता
११ ॐ दित्यविश्वे सर्वस्तु वितानो स्वरो नित्यः १२ महाराजिक सोध्याश्चन्द्राश्चन्द्रागोदेवता
१३ धरो पसेय सरसो गंधर्व किन्नराः पिशाचो गृहकः सिद्धो भूतोऽमहवच्यो नृपः १४ अस
१५ देवदेतेय दत्तजं दारि दानवाः शुकशिष्यादिति सताः पूर्व देवाः सुरद्विवः १६ सर्वज्ञः सुग
१७ नो ब्रह्मधर्मराज स्तथागतः १८ समंतमद्रो भगवान्मारजिह्वो कजिज्जिनः १९ वत्तु मित्रो द
२० श बल्योऽदयवादी वीनायकः मुनीन्द्रः श्रीचनः शास्ता मुनिः शक्यैर्मुनिस्तुयः २१ सरोक्त्यं सि
२२ हः सर्वा र्थसिद्धः सोद्धोदनिश्चयः गोतमश्चार्क बंधुश्चमायादेवी सुतश्च सः २३ वत्साम्भूः
२४ सुरज्येष्ठः परमेष्ठी पितामहः हिरण्यमर्जी चोक्तेशः स्वयंभुश्चतुराननः २५ धाता
२६ ज्वयानिर्दुहि शो विरिं चिः कमत्वासनः स्वष्टो प्रजापतिर्वेधा विधाता विप्र्यस्य विधिः २७

॥२॥

विष्णुः ४५

विष्णुर्नीरायणः कृष्णो वैकुण्ठो विष्णुश्चक्रः दामोदरो हृषीकेशो केशवो माधवः स्वः ॥ १८ ॥
दैत्यारिः पुंडरीकाक्षो गोविंदो गरुडध्वजः पीतांबरः च्युतः शङ्खो विश्वकर्मा सेनो जनार्दनः ॥ १९ ॥
उपेन्द्र इन्द्रावजो स्युक्तपाणिश्चतुर्भुजः पद्मनाभो मधुरिपुर्वी सुदेवस्त्रिक्रमः ॥ २० ॥ देव
कीर्तनः शोरी श्रीपतिः पुरुषोत्तमः वनमाती बलिध्वंसी कंसारातिरधोक्षजः ॥ २१ ॥ विश्वम
रः कैटभजिह्विधुः श्रीवत्सला हनः पुराणपुरुषो जैवो पुरुषोत्तरकांतकः ॥ २२ ॥ जलशायी वि
श्वरूपो मुकुंदो मुरुमर्दनः सुदेवो स्य जनकः स एवानकडुडुभिः ॥ २३ ॥ वलमर्दः प्रलंबलोच
त्यदेवो व्युताग्रजः रेवतीरमणो रामकामपादो हंती युधिः ॥ २४ ॥ नीलांबरो रोहिरो यस्तालोको
मुण्डी हृत्वी संकर्षणः सीरपाणिः कालिंदीभेदनीबलः ॥ २५ ॥ मदनो मन्मथो मारु प्रद्युम्नो मीन
कैतनः कंदर्पो दर्पकोनराः कामः पंचशरा स्मरः ॥ २६ ॥ उत्सादनस्तपनभ्रंशवरास्तमनः

कामवा १०१

॥२॥

॥३॥

रमात्रिक ०९

ध्वजः ३५ योमके शोभने भीमः स्था रा रुद्र उ मापतिः क प होस्य जटाजूटः ^{सम ५५} ^{जटाजूटः ३} ^{धन ०५} पिनाकी नगं
धनुः ३६ ^{पुष्प सुतगा ०२} प्रमथाः स्युः पारिवदाः प्रास्नीत्याद्या स्तुमातरः ब्राह्मीमाहेश्वरी चैव कोमासी
वेसुवी तथा ३७ वाराही चतुष्टो द्राणी चामुंडा स प्रमातरः विभूतिर्भूतिरेश्वर्य मरिमादि
क म सुधा ३८ ^{मणि मणिक ०५} अरिमा मणिमा चैव गारिमा त्रिमा तथो प्राप्तिः प्राकाम्यमीरातं वशितं चा
य प सुभूतयः ३९ ^{पुष्प सुतगा ०२} उ म कोत्या नीमोरी का वी हे म व ती श्वरी शिवा भवानी रुद्राणी शङ्खी स
र्व मंगला ४० अपरी पर्वती दुर्गा मङ्गली चंडिका भिका आर्या दासायणी चैव गिरिजा मेन
कोत्तमा ४१ विनायको विष्णु राज देव म तुरे गणाधि पाः अथे क वंसे हे रं वलंबोद र गजानना
गणेश ४२ कार्तिकेयो मल्लेनः शरजन्मा व डाननः पर्वती नंदनः स्कंदः सेतुनी रुद्रि मर्मु हः ४३
काकुलेय सारक जिदिश रः शिखिवा हनः ^{कोमल ०५} वनमातु र शक्तिधर कुसुमः कोचदारराः ४४

॥३॥

इन्द्रो मरुतामववा विदेजो पाकशासनः ^{वृद्धश्रीवाः} सुनासीरः पुरुहूतः पुरंदरा ॥ ४५ ॥ जिष्मर्षिर्व
नः शक्रः शतमन्युर्विवस्यति ॥ सुत्रात्मोत्रमिह जीवा सर्वो वचनवृद्धा ॥ ४६ ॥ वास्तो व्यतिस्तरपतिर्व
त्योरातिः शचीपतिः ॥ जंमनेदी हरिहयः स्वरो नमुचिसदनः ॥ ४७ ॥ संकुंदनो दुभ्यवतः सुगुवा एमे
ववाहनः ॥ आरुहन्तः सहस्रासु ^{इन्द्रनाभः ३३} मृगैस्तु प्रिया ॥ ४८ ॥ पुनोर्मजो ^{इन्द्रपुत्रः ३} शचीद्राणी नमो रावमरावती ॥ ^{इन्द्रः ३}
^{इन्द्रः ३} ॥ ४९ ॥ ^{इन्द्रमहत्तः २} स्थानं प्रसादो वै जयंतो जयतः पाकशासनिः ॥ ऐरावतो म
मांतमोरावशाभ्रमुबद्धमाः ॥ ५० ॥ हादिनीवज्रमस्त्री स्यात्कुतिरामिदु रं पविः ॥ शतकोटिस्वरुः शंखो दं
मोतिरशनिर्दयो ॥ ५१ ॥ यो मयानं विमानो स्त्रीनारदाद्याः सुरर्वयः ॥ ^{देवसमष्ट} स्यात्सुचर्मदेवसभा पीयूषममृतं ॥ ^{अमृतं ३}
^{५२} सुधामंदाकिनी वियदं गा स्वर्जदी सुरदीर्घिका ॥ ^{सुम सुनाम ५} मेरुः सुमेरुर्हमाद्री रत्नसानुः सुरावया ॥ ५३ ॥ पंचैत
देवतरवो मंदारः पादिजातकः ॥ सतानः कट्यक्षश्च पुंसि वा हरिचं दने ॥ ५४ ॥ सैनकुमारो वै धात्रः

॥४॥
॥३॥

स्वर्वावधिनीसुते॥ नासत्यावधिनादस्त्रावाग्निनेयौ चतावुमौ॥^{सनतकुमार}५५॥ स्त्रियं वावहुं युस्वरसः स्वर्वश्या
उर्वसीमस्याः॥ वृताचीमेनकारं भाउर्वसी चतिद्वोत्तमा॥^{अपुनानाम}५६॥ सुकेरींजुवो वाधाः कथ्यंतेस्वरसोयुधेः॥
हाहाहूहू श्रीवमाद्यागेध॥^{सर्वोद्यो}वाग्निदिवाकासा॥५७॥ अग्निर्वैभ्यानरोवहिः वीतिहोत्रोधनंजयः॥ कपीद
योनिर्ज्वलनो जातवेदास्तनूनपात॥^{अग्नि}५८॥ वहिः प्रस्माकं वत्सीरोचिः केशोऽवर्धः॥ आश्रयस्य॥
रोप॥^{अग्नि}५९॥ दानः कशानः पावकोनतः॥^{अग्नि}६०॥ हिताभ्योवायुसखः शिखावानाः प्रशुसरी॥^{अग्नि}६१॥ हिरण्यरेतोऽत
मृगदहनो हव्यवाहनः॥^{अग्नि}६२॥ सप्रार्चिर्दमताः शुकः श्रित्रभानुर्विभावसुः॥^{अग्नि}६३॥ प्रचिरपितमोर्वसुर्वाड
वावडो नतः॥^{अग्नि}६४॥ वनेर्हयो ज्वलकीतावर्चिर्हेतिशिखास्त्रिया॥^{अग्नि}६५॥ त्रिभुसुतिगो गितकशा संतापः
सुवरः समो॥^{अग्नि}६६॥ धर्मराजः पितृपतिः समवर्ती परतराह॥^{अग्नि}६७॥ कृतांतो यमुनाभ्राता शम्भो यमरा
शमः॥^{अग्नि}६८॥ कोलोदं डधरः॥^{अग्नि}६९॥ देवो वैवश्वतोतकः॥^{अग्नि}७०॥ राक्षसः कोरापः॥^{अग्नि}७१॥ कृत्वा केव्यादो स्वपअसराः॥

स

॥४॥

राविं चोरा विचरः कर्तुं शक्ति क वालनः ^{रासस} ६५ या तु धनः पुन्य जने ^{तत्पत्नीना} ने श्रुतो या तु रक्षसी प्रचे ता वरु साः पा
सी या द सी पति र पाति ६५ श्वसनः स्यरी नो वा यु मा त रि श्वा स दा ग तिः प्र व द श्चो गंध व ह गंध वा हा
नि त्वा श्रु नः ६६ स मी र मा रु त म स जू ग त्प्रा रा स मी र रा न म स्व द्वा त प व न प व मी न प्र मं ज नीः
७ प्र क पा नो म हा वा तो कं क वा त सै वृ ष्टि कः ^{प्राण स्य स्थाने} प्रा रो पा नैः स मा नै श्चो दा न व्या नो च वा य वः ६६
दि प्रा रा गु द पा नः स मा नो ना मि सं स्थि तः ७ उ दा नः कं ठ दे शे च व्या नः सर्व शरी र गः ६६ शरी र स्था
इ मे रं ह स्त रं सी तु र यः स्य दः ७ ज वौ य शी वृं त रि तं त वृ ष्टि प्र म रं द्रु तं ७ स त्व रं च प तं तू रा म वि तं वि
ता मा श्रु च ७ स तं तं ता र तं श्रं त सं त ता वि र ता नि रं ७ नित्या न व र ता जू स्र म प्प या ति रा यो म रं ७
ति व ल मृ शा य र्थ ति मा चो द्वा ठ निर्भ रं ७ ती व्रे कां नि तां तां नि वा ठ का ठं दं ता नि च ७ क्री वं शी द्वा द स त
स्या वि व्रे कां स त्व ग मि य र ७ कुं वे रं त्वा व क स र्वा य क्ष रा ट ७ ह्य के श्व रं म नु ष्य ध मा ध न

॥ ५ ॥
॥ ३४ ॥

दोरा जरा जो धनाधिपः ॥ १४ ॥ किं नरे शो वेश्वराः पोतस्यो नर वाहन ॥ यक्षैकपि नौ त्वविदुः प्र
 रये नने भूराः ॥ १५ ॥ मस्याद्यानं चैत्रयं पुत्रस्तनलकुवरः ॥ केवोराः स्थानमलका पूर्वमानंतु पुत्र्यक
 ॥ १६ ॥ स्यात्किं नरः किं पुं रुचः सुदंगवदनामयुः ॥ निधिनी शो वधिर्भदाः पद्मशंखादयो निधः ॥ १७ ॥
 महापद्मशंखादयो निधः ॥ १८ ॥ मुकुंदः कुंदनीवाश्च खर्वश्च निधयो नवः ॥ १९ ॥ इति स्वर्गवर्गः ॥
 यो दिवो दे स्त्रियं नम्रं यो मं पुष्करं मं वरुं ॥ नौ तरे पंगुगनं ननं तं सुरवर्त्मखं ॥ वियद्विस्तपदं वा तु पुं स्या
 का सविहो यसी ॥ विहाय सोपि नाकोपि धुरि पित्या नंदं व्ययं ॥ तौ राप्यो तरे रिं स्याता रामा गो महावि
 त् ॥ इति व्यासवर्गः ॥ दिशंस्तु कुकुमः काशः आसाश्च हरितश्च ताः ॥ २० ॥ प्राच्यवाची प्रतीच्ये स्तोः पूर्व
 दक्षिणपश्चिमाः ॥ उत्तरदिग्दीची स्याद्विशं तु विष्टुदिक नवः ॥ २१ ॥ इन्द्रो वहि पितृपतिर्न ज्ञातो वरु
 णो मरुतः कुवेर इशः पतयः पूर्वादीनां दिशो जमात् ॥ २२ ॥ इति शुकः सहास्रं स्वर्गवर्गं ननो

विधुः॥ वृधो वृहस्यति श्रौव दिशामीशास्तथामहो॥ ८५॥ ऐरावतः पुंडरीको वामने कुमुदो जनः॥ पुष्यदंतसार्व
भौमः सुप्रतीकश्च दिग्गजाः॥ ८६॥ कैरियो भूमः कपिलापिंगला नृपमा कमाते॥ ताम्रपरीशुभ्रं व
तीचांगनाचां जनावती॥ ८७॥ क्लीवैर्व्ययैर्वपदिशो दिशोर्मध्ये विदिकस्त्रियां॥ अभ्यंतरं त्वंतरात्वं चक्र
कोत्तुं मंडलं॥ ८८॥ अम्रं मेवो वारिवाहः स नयितुर्बल्लारुक्॥ धाराधरो जलधरस्तडित्वा नवारि
दो वृधुः॥ ८९॥ वनजी मूतमुदिरजलमधूमयानयः॥ कौंदरिनी मेवमावात्रिभु मेवमवम्रिये॥ ९०॥ स्तुतिं ग
जितं मेव निर्वो वोरसितादिच॥ संपाशते रुद्रा रुद्रित्येरावत्ये सरो प्रभा॥ ९१॥ तडित्वा मिनी विधुं च वीधुवताना
चपला अवि॥ स्फुजयुर्वज्रनिर्वो मेव ज्योतिरिंदमद॥ ९२॥ इन्द्रो युधं शक्रधनुस्तदेव मेव रोहितं वृ
ष्टिर्वसंतद्विवाते वराहो वग्न हो समो धोरा संपात आसारः सीकरां बुक रां स्मृताः॥ वेवो पत्न्यं करको
मेव वल्लोक्ति दुर्दिना॥ ९३॥ अंतर्बधो व्यवधो पुंसि त्वं तर्हि रपवाररां॥ अपिधानं तिरोधानं पिधानाद्याद
नानि च॥ ९४॥ हिंसां शुभ्रं द्रमांश्रः शंडः कुमुदं वायवः॥ विधुः सुधांश्रः शुभ्रोः श्रुतं धीशो निशापतिः॥

॥६॥

अमर

मञ्जो जैवारकः सामग्रे मे गोकः कदा निधिः ^{विजयजः राधाधरो नमः} वेशा सपौकरः ॥६॥ कल्यात
को दुशा नागो विवो स्त्री मंडल विबु ^{मि तं शं क तं खं ड को पुं स्य धे विं स मं श के} ॥६॥ चंद्रिका को मृदी ^{चंद्रिका को मृदी}
स्ता प्रसदस्तु प्रसन्नता ^{कल को को तं च न च चित्तं तस्मा च तस्य रां} ॥६॥ सव मा पं र मा सो भा को ति धृति
य विः ॥ अवस्था य स्त नी हार सु वार सु हि नं हि मं ॥६॥ प्रा ले यं मि हि का चा घं हि मी नी हि मं स ह तिः ॥
गुणो तद द र्थाः सुवीमः शि शि रो नु डः ॥१२॥ न वारः शी तलः शी तो हि नः स प्रा त्य दिं ग काः ॥
न पा दिः स्या द ग त्यः कुं भ सं मु वः ॥१॥ मे वी रू शि र स्ये व दो पां म द्रा संधि मि री ॥ ने वी रू मं सं मं ता रा
तार का पु ड वा स्त्रि या ॥२॥ दो ष य र या मि नी त्या दि ता रा अ श्व यु ग मि नी ॥ रा धा वि री शो पुं यो तु सि
य्यो ॥ अ वि ष या ॥ स मा धी न व्हा स्युः प्रो ष प दा भा द्र पां स्त्रि यां ॥३॥ मृ ग शी र्वं मृ ग
मि री स्त मि ने वा ग्र हा य री ॥ इ त्व ला स्त स्थि रो दे शे तार का नि व सं ति याः ॥४॥ वै ह स्य
ति सरा चा यो गी व्य ति धि रो गुरुः ॥ जी व ज्ञा गि र सो वा च स्य ति श्चि त्र शि रं वि डि जः ॥५॥ ॥६॥

स्वापन
राधाना
राम

मोसादिव सिसाश्च हरिद रयाहार सारमयः ॥ विकृतं न कर्मात्तं डमिहिरासरा प्रवराः ध
शुक्रादेत्युगुरुः काव्यडिशोना भार्गवः कविः ॥ भंगारकः कुजो नो मोतो हितामो मही सुतः ॥ रोहिरो यो बधः सो
मयः सौमो सौरि शो नो भूरे ॥ तैमस्तुराः स्वर्मानः संहिके यो विधुं तु दः ॥ संप्रवर्ग्यो मरीच्यो विमस्वाश्चि
नशिखं दिनः ॥ रीरीनी मुदुयोरुनं ते तु मे वव वा दयः ॥ मेवो ववो यमिथुनं कर्कदः सिंह कन्यके ॥
तुलोय वृश्चिको धन्वी मकरः कुर्नमीनको ॥ स्तर सूर्यो यमादित्य द्वादशात्म दिवाकराः ॥ भास्करा
हस्कर व्रधु प्रभाकर विभाकराः ॥ धुमरी स्तर रिमित्र श्रीव भानु विरोचनः ॥ विभाव सुदीह पति
स्त्रिंशं पति ॥ भानुर्हंसः सहस्रं प्रस्तपनः सविताराविः ॥ कर्मसाक्षी जगच्चक्षुः कौकै बंधु स्त्रयी तनूः ॥
प्रद्योत दोद्युति मरीचः स्वर्द्यो तो दो कर्वा धव ॥ मोह रः पिमलो दंडुश्चंडाशोः पारि पार्श्वकाः ॥ ७ ॥ सुवस्त्रोत्तम
नरुः कोश्यापि मरुद्योगजः ॥ परिबेवस्तु परिधि रूप सूर्यक मंडले ॥ १४ ॥ किर रोगा समयस्वां प्रुगं मस्ति दुरि
रक्षयः ॥ भानुः करो मरीचिः स्त्रीपुंसयोर्दिधी ॥ तिस्त्रियां ॥ १५ ॥ स्युः प्रभा रुरुचिः स्विद्रुभा श्वा विद्युति दी
प्रयः ॥ रोचिः शोचिः समे क्रीवे प्रकाशो द्योत आतपः ॥ १६ ॥ कौलक वौलकं कुटुलं त्रिमुत हति ॥ १७ ॥ मंती

[illegible]

यत्तु विद्यते तत्र एकः अयम् । भविष्यति १८

श्री सा नृत्त नाः ६

॥ ८ ॥
अ. व. र.

वर्षा न. तु ना. ४ सु. रित. सु. त. १
लोपगमं छिंदु ल्मागमं स. प. ॥ छि. यो. प्रा. वृ. द. स्त्रि. यो. म. मि. व. व. अ. र. र. त. स्त्रि. यो. ॥ ३१ ॥ ख. ह. मी
स. त. व. पुं. सि. मा. गी. दी. नां. यु. गै. क. मा. र. ॥ स. व. स. री. व. स. री. को. हा. य. नो. स्त्री. श. र. स. मी. ॥ ३२ ॥ मा
से. न. स्या. द. हो. रा. च. जे. त्री. व. र्धे. रा. दे. व. त. ॥ दे. व. यु. ग. स. ह. स. र. द. व. र्ध. क. ल्यो. तु. तो. व. र. ॥ ३३ ॥ स. त. व. त.
र. तु. दि. यो. नां. यु. ग. ना. मे. क. स. पू. ति. ॥ स. व. र्ति. प्र. त. य. क. ल्य. क्ष. य. क. ल्यो. तं. मि. त. य. पि. ॥ ३४ ॥ अ. स्त्री. पं. क.
पु. मा. न. पा. पा. पा. पं. कि. लि. व. क. र्म. वं. ॥ क. ल्य. वं. र. जि. ने. नो. ध. मं. हो. ड. रि. त. ड. रु. तं. ॥ ३५ ॥ स्या. दु. र्म. म. स्त्रि.
यो. पु. रा. य. प्र. य. सी. सु. क. तं. व. र्ध. ॥ म. त. प्री. ति. प्र. म. दो. ह. र्ध. प्र. मो. दी. मो. द. स. म. दो. ॥ ३६ ॥ स्या. दी. न. द. पुं. री. तं. क. श. मी.
य. शा. त. सु. वा. नि. च. ॥ अ. व. र. स. शि. वं. न. दू. क. द्या. रां. मं. ग. लं. मु. नं. ॥ ३७ ॥ भा. उ. कं. म. वि. कं. मे. यं. क. श. लं. दो. म. क. ५
म. स्त्रि. यो. श. लं. ना. थ. वि. तु. द्र. यो. पा. प. पु. रा. य. सु. रा. दि. य. ॥ ३८ ॥ म. त. द्वि. का. म. च. र्चि. का. प्र. का. ड. म. दू. त. दू. जो.
प्र. रा. स. र. च. का. य. म. ल. य. म. भा. व. हो. वि. धि. ॥ ३९ ॥ दे. वं. दि. स. मा. ग. धे. यं. मा. ग. ये. स्त्री. नि. य. ति. वि. धि.
ह. तु. लं. को. र. मी. री. ज. न. न. लं. दि. का. र. ॥ ४० ॥ दे. व. र. आ. लो. पु. रु. ष. द्या. न. प्र. रु. ति. र. न. य.

॥ ८ ॥

मनु क ता तथा न र स न न च धा सह ॥ श्री लो द्वियस्य ३ ॥ अमा गाय च रा व व वा इन्द्र पा ह्या रु पा द या वा च्य
॥ ८ ॥ नासिका इति पुट तो नि चो द्वियाणि प्र चक्षते ॥
अत्र
मूर्तिः कैवर्त्य विवी री रो यो नि श्रे यं सा मर्तं ॥ १ ॥ मोक्षो पवर्गो यो ज्ञान म विधीं हं मतिः
स्त्रियां ॥ रूपं शब्दो गंध स स स्पर्श श्र विषय अणि ॥ २ ॥ गोचरा इन्द्रियाणी श्र ह्यो कै विषय
द्रियं ॥ कर्मेद्रियं तु पा द्या दि मनो नेत्रा दि धी द्रियं ॥ ३ ॥ तुवर सुक वा यो स्त्री मधु रो त्व वराः क दु ॥ वि मर्दं गंध नी
निर्लो म्य श्र र साः पुंसि तदु सु व डं नी वि बु ॥ ४ ॥ वि मर्दो प्य परि मतो गंधे जन मनो ह ॥ अत्र सु र गंध ना
नोद सो ति नि री वा च्य लि ग त्त मी गु रा र ॥ ५ ॥ सै मा कं वा तु नि र ह्य री सु रा न् ॥ श्री क त प राः ॥ ६ ॥
सा मा न्य गंध नी ॥ सु गंधिः सु गंधिः सो द मो दी सु र वी स तः ॥ ७ ॥ सु ति गंधे सु डं गंधो वि सै सो दा म गंधि य र ॥ ८ ॥
उक्तं शुभ शु वि श्रे त वि स द श्रे त पा ड राः ॥ ९ ॥ मि व द तः सितो गो रो व त्व को ध व ह्यो ज नः ॥ १० ॥
पा डं मे पा डं री वं स डं सु धू स र ॥ ११ ॥ कै ले नी र्वा सि त श्या म का र्श्या म ल मे च काः ॥ १२ ॥ दी तो मो ॥ १३ ॥
॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥ ॥ १८ ॥ ॥ १९ ॥ ॥ २० ॥ ॥ २१ ॥ ॥ २२ ॥ ॥ २३ ॥ ॥ २४ ॥ ॥ २५ ॥ ॥ २६ ॥ ॥ २७ ॥ ॥ २८ ॥ ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ ३७ ॥ ॥ ३८ ॥ ॥ ३९ ॥ ॥ ४० ॥ ॥ ४१ ॥ ॥ ४२ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ ४५ ॥ ॥ ४६ ॥ ॥ ४७ ॥ ॥ ४८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ॥ ५२ ॥ ॥ ५३ ॥ ॥ ५४ ॥ ॥ ५५ ॥ ॥ ५६ ॥ ॥ ५७ ॥ ॥ ५८ ॥ ॥ ५९ ॥ ॥ ६० ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६२ ॥ ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ ६५ ॥ ॥ ६६ ॥ ॥ ६७ ॥ ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ ७० ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ ७५ ॥ ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ ७९ ॥ ॥ ८० ॥ ॥ ८१ ॥ ॥ ८२ ॥ ॥ ८३ ॥ ॥ ८४ ॥ ॥ ८५ ॥ ॥ ८६ ॥ ॥ ८७ ॥ ॥ ८८ ॥ ॥ ८९ ॥ ॥ ९० ॥ ॥ ९१ ॥ ॥ ९२ ॥ ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ॥ ९७ ॥ ॥ ९८ ॥ ॥ ९९ ॥ ॥ १०० ॥

श्रीमद्भगवद्गीता...
वेदोक्तं...

अथ भगवत्पुनरुक्तं...
तत्र यः पुं...
यौ च यौ...
मय जुषी...
या पा रत्य...
या यद्रव्य...
त्रयोः २...
समस्य तव...
देवतां तस्य...

एकप्र। त्रिविंश वजनकस्य मुखक ठादिशब्दस्य अपरस्त्रीनिमित्तं पुनः परपुरुषनिमित्तं त्रिविंश कीशान्तर्क। सिरणां सारणां कीशान्तर्क।

अभिधानं च नाम धेयं च नाम च ॥ कृतिराकारणा कृतेन सं हृतिर्वह मिः कृता ॥ ५ ॥ विवादा व्यवहारः स्यात् ॥ सुत्र इत्यादि ॥
उपाया संस्तुवाद्गुरुं ॥ उपाया विदुः शिष्यः शिष्यः पुमान् ॥ ६ ॥ प्रश्नो नृयोगः प्रश्ना च प्रतिवा ॥ प्रश्नना ॥ ३ ॥
क्यात्तरे सने ॥ मिथ्या मिथ्या गौः यस्या नृमर्थे मिथ्या मिथ्या सने ॥ ७ ॥ अभिरा पः प्रश्नो दंस्तु शब्दः स्यात्
दनु रागजः ॥ यशः कीर्तिः समेजो च सैवः सौव नृतिः स्तुतिः ॥ ८ ॥ आने डितं हि स्त्रिस्तु लं मुच्यते तु ॥ आने डितना
वो यशा ॥ को कुः स्त्रियां विकारो यः शोकभीत्यादिनिर्वा ॥ ९ ॥ अवर्णा स्वेपनिर्वा द पविर्वा द पवा दव ॥ नि
त्युप क्रोशो जुगुप्सा च कु ॥ स्तुतिर्वा च ग ह रा ॥ १० ॥ पादु ख्य मेति वा दः स्यात् ॥ तं तं न त्वं पकारो नी ॥ ११ ॥
तानि ॥ उपात्तं सौव स्यात् ॥ त्वं नी च रा ॥ १२ ॥ न च त्वो सी र रा यः स्यात् ॥ को शो मे धुनं प्रति ॥ त्वो दी नी
॥ १३ ॥ प्रत्योपानर्थ कं च ॥ १४ ॥ अने लो पो मुं हु नी वा वि लो पः परि दे व नं ॥ वि प्र लो पो वि रो
धा लिः स लो पो नी च रा मि य ॥ १५ ॥ प्र लो पः ल व च त म प लो प स्तु नि र व ॥ लो व ना ह पा मि य
॥ १६ ॥

इति मधुरवचनस्य देशो मज्जवचनस्य परस्य रणपराहते परस्य च रपराहते मातामवचनस्य त्रिविधायाः स्ववचनस्य विना
गतिः ॥ इति मधुरवचनस्य सूत्रं तं मगले देशो ह्योद्योतस्य वचनः एकं क्षेत्रे ध्यानिर्गुप्तं सहितस्य द्वे समवाया र्यसूत्रवचनस्य ॥
वचनी ॥ इति मधुरवचनस्य सूत्रं तं मगले देशो ह्योद्योतस्य वचनः एकं क्षेत्रे ध्यानिर्गुप्तं सहितस्य द्वे समवाया र्यसूत्रवचनस्य ॥
अमः ॥ उद्देशोपापाकोशोदुरवशाः ॥ ५ ॥ अस्त्री चादुभ्रदुभ्राद्याप्रेक्षा मिथ्या भि क स्यनं ॥ संदेशवागवाचिकं स्य संदेशवचन
वचनस्य द्वाग्मेदास्तुविबूतरो ॥ ५ ॥ सुवती वागकट्यासी स्यात्कल्या तुश्रुभा मि का ॥ अत्यर्थ मधुरं सांत्व स्य रा ॥ ५ ॥
रिसत्यवच संगतं हृदयं गमनं निरुपं परुषं गम्यमश्री तं सूत्रं प्रिये ॥ सत्यं संकुलं किं पुं परस्य रपराहते ॥ पुं
वरी पवं गमनं निरस्तत्त्व वितादितं ॥ अं वृकतं सनि श्री वमव हं स्याद नर्थकं ॥ अनक्षरमवा चं स्यादाह
तं तुम वार्थकं ॥ ५ ॥ अथ किं पुम विस्पष्टं वित्तं च त्वनृतं वचः ॥ सत्यं तथ्यमृतं सम्यगम निविशत इति ॥
शब्दे निनाद निनद ध्वनि ध्वा नर वस्वनाः ॥ स्वाननिर्घोषनिर्गुद नाद निः स्वाननिः स्वना ॥ ५ ॥ आ
रवा वा व संरा व विरा वा अर्थ मर्म रः ॥ स्वनि ते वस्त्र परा नां भू व शा नां तु सिं खितं ॥ ५ ॥ निः क्रां रा
निः क्रां राः क्रां राः क्रां राः क्रां रा न इत्यपि ॥ वी रायाः क्रां रा ते प्राद पू क्रा रा पू क्रा रा व यः ॥ ५ ॥ प्रादेशो
कोलाहलः कलकलति रक्षा वासितं रुतं ॥ स्त्री प्रतिश्रु सति धाते गी गान मि मि मे सतो ॥ ५ ॥ इति श्री वादिना
तिरश्चाति र्चम्यो नीना शब्द स्य कं ॥
देम लब्ध दस्य

॥ ११ ॥
 निर्विकारं धर्ममाध्यायं दत्तं मध्यमधेयताः ॥ पृथग्मयेत्येतां सप्ततृतीयां वासिष्ठः ॥ १॥
 तत्रोक्तं तत्त्वमेधतो तु न धुरा स्फुरते ॥ को नो न दत्तं गंगा रेतो रौद्र्यैः स्त्रियस्त्रिषु ॥ २॥
 तत्रैव स्त्रिकं तादावीराणां पुनश्च की ॥ विपंची सातुतं नीभिः ॥ ३॥ परिवादिनी ॥ ४॥ ततं वीराणां
 तु यो धर्मानं दत्तं मरुजादिकं ॥ वेश्यादिकं तु श्रुतिरंको रेतो वीरिणो दिकं वनं ॥ ५॥ चतुर्विधं मिदं वाक्यं
 विवातायेतामकं ॥ नृदं गामरुजाभेदां स्वेक्यानि योर्दं कास्त्रयः ॥ ६॥ स्याद्यशः सद्धं होदुका
 स्त्री दुःखिः पुमान् ॥ अनकः पुद्गलौ स्त्री स्यात्कोशा वीराणां दिवादनं ॥ ७॥ वीराणां दुःखं पूर्वदं
 स्यात्कोशं प्रसवकं ॥ कोलवकं स्तनको यो दुःखं नाहं निबंधनं ॥ ८॥ प्रायः प्रमेदादमरु मरुदं
 मरुर्कराः ॥ नृदं तः परां वीर्यं च नीर्तकीत्यासिके सने ॥ ९॥ विलंबितं दुतं मध्यं तत्वं मेधोर्वकं
 नृजातं ॥ तावकावः क्रियामातं त्रयः सास्यमथास्त्रियं ॥ १०॥ उच्यते नृदं तं नाव्यं ता स्य नृसं च
 नृदं ता स्य विस्तृतं च त्रिंशत्कं कीवं वीराणां दिवाद्ये स्यात् ॥ ११॥ नृदं मरुचो च वीर्यं स्यात् ॥ १२॥
 नृदं ता स्य विस्तृतं च त्रिंशत्कं कीवं वीराणां दिवाद्ये स्यात् ॥ १३॥ नृदं मरुचो च वीर्यं स्यात् ॥ १४॥
 नृदं ता स्य विस्तृतं च त्रिंशत्कं कीवं वीराणां दिवाद्ये स्यात् ॥ १५॥ नृदं मरुचो च वीर्यं स्यात् ॥ १६॥
 नृदं ता स्य विस्तृतं च त्रिंशत्कं कीवं वीराणां दिवाद्ये स्यात् ॥ १७॥ नृदं मरुचो च वीर्यं स्यात् ॥ १८॥
 नृदं ता स्य विस्तृतं च त्रिंशत्कं कीवं वीराणां दिवाद्ये स्यात् ॥ १९॥ नृदं मरुचो च वीर्यं स्यात् ॥ २०॥
 नृदं ता स्य विस्तृतं च त्रिंशत्कं कीवं वीराणां दिवाद्ये स्यात् ॥ २१॥ नृदं मरुचो च वीर्यं स्यात् ॥ २२॥
 नृदं ता स्य विस्तृतं च त्रिंशत्कं कीवं वीराणां दिवाद्ये स्यात् ॥ २३॥ नृदं मरुचो च वीर्यं स्यात् ॥ २४॥
 नृदं ता स्य विस्तृतं च त्रिंशत्कं कीवं वीराणां दिवाद्ये स्यात् ॥ २५॥ नृदं मरुचो च वीर्यं स्यात् ॥ २६॥
 नृदं ता स्य विस्तृतं च त्रिंशत्कं कीवं वीराणां दिवाद्ये स्यात् ॥ २७॥ नृदं मरुचो च वीर्यं स्यात् ॥ २८॥
 नृदं ता स्य विस्तृतं च त्रिंशत्कं कीवं वीराणां दिवाद्ये स्यात् ॥ २९॥ नृदं मरुचो च वीर्यं स्यात् ॥ ३०॥

भगनी पतिउ

[illegible]

[illegible]

समः
॥२२॥

[illegible]

विष्णुः कुरु कुरु विष्णुः ॥ ३॥ अहं हिः स्यादसौ न्येष्टिः सति द्विप्रकृतीति सः ॥ ३॥
अथ सतीत्याय वेपथुः ॥ ४॥ कं पोथयसाडि दुर्वीमहाडि दुर्वडि सवः ॥ इति नायकः ॥ ५॥
विष्णुः न पालय वि सद्य रसातलं ॥ ३॥ नागलोकोथ कुहरश्च विरं विविरं विलं विद्रुनिवाय
नरो कं वधं स्वधं वपाश्रविः ॥ ३३॥ गार्तावदौ भुवि श्वभ्रे सरंध्रे श्ववि रं विव ॥ अंधक रोहिण्यां
ना तंतं श्ववि रं तमः ॥ ३४॥ ध्यां तं गार्तव्यं तं सक्षीना च तम संतमः ॥ विष्णुः संतम संतमः
का प्रवेया सतीत्याय ॥ ३५॥ शोको नंतो वा स किं स्तु सर्व राजोय गोनसे ॥ तिष्ठिः स्याद
गरेया युवीरु स इत्युभौ ॥ ३६॥ अथ गार्तव्यं तं सक्षीना च तम संतमः ॥ विष्णुः संतम संतमः
हि निर्वृत्तो मुक्तो मुक्त कंचुकं संपः प्रदा कुं जगो भुजंगो हि मुजंगमः ॥ आशी विधावद
धर श्रकी व्यावः सरीसृपः ॥ ३७॥ कुं इली गुरुपा चक्षुश्च वाः काको दरु परागी ॥ इवी कारोदी

वैष्णव दंड मुकुटः वल्लभाय नमः ॥ उरगः ॥ ललाटे गंगा नदी जलमयः पवनमानः ॥ विष्णो रय विष्णो रय
दं वा तु फेर सा दं यो ॥ ४७ ॥ सभा कंचुक निमीको स्वे उ स्तो गरत्वं वि ॥ ४८ ॥ पुंसि स्त्री वे च कौको ल्वको ल्वको दं
हो ह्यः ॥ ४९ ॥ शो नाष्टिकः शौक्लिके यो ब्रह्म पुत्रः प्रदीपनः ॥ दारदा वस्सना भुश्च वि वने दा अमी वं वि वं
को ली लो को या वन्या ह्यहि तु डिक ॥ इति पातालवर्गः ॥ स्यात्तु नरकं स्तु नरको निरयो इति स्त्रियं
वे रसा सिंधुः स्यादो वस्ती स्तु नि रतिः ॥ वि वि रक्षुः कारणा तु या तना ती ववे दना ॥ ५० ॥ पी गवा धा
ये पादः स्वमा मे न स्य प्र सृ ति जं ॥ स्यात्क र्त्तु कथ्य मा भी तं वि ब्यं कामे दद्य गानि य त ॥ ५१ ॥ इति नरकवर्गः ॥
समु द्रो धिर कूपारः पारा वारः सरित्य निः ॥ उद्वानु दा धिः सिंधुः सर स्वात्सा गरो री वः ॥ ५२ ॥ रत्ना कारो
जल नि धि र्द्यौः पति र्पी पतिः ॥ तस्य प्र मे दाः क्षी रो दो ल्व वरो दस्त था पे रे ॥ ५३ ॥ देव रा क्षी र दध्या ल्य सु रे धुः

फासो ४

الاصول

[illegible]

7811

[illegible]

देवंस इति स्यात् तस्य २ देवैर्घई इति स्यात् तस्य २ दस्युः शब्दस्य एकः जलशुक्लः १

६ दः सिन्धुयां शुक्तिः शंसः स्यात्कं वर सिन्धुयां १
वः नैक मद्रुकवृषी भूः शब्दः प्रददुः ११ शिरीगं हू पंदी भूकी वं वी भूकी मठी दुलिः मद्रु सप्रिया
श्री दुर्लो मा दीवको रिको १२ ज नो राधो जलाधार सत्री गांधा जलेह दः आवाह सनिपानं स्यादेवरस
दु प्रहू पजलाशये १३ पुं स्ये वांधः प्रही कूपडि दैकं प्रा नु तु पुंसिरो नैमिस्त्रिका स्ये वी ना होमै स्वबंध नमस्य
यत् १४ पुं करि रंया त स्वा तं स्या वा जू तं दे व स्वा तं के पि द्या कर सता गो स्त्री का सा द सर सी सता
१५ वे सं तुः पत्यु लं चा त्य स रो वा पी तु दी धि का ऐव यं तु परि स्वा धा र स्तै सौ य वं चा र सो धा स्या न न स
दी व वा लो ग व द्य म वा पो च न दी सरि त त रं गि नी शै व लि नी त दि नी हृ दि नी ध्व नी १६ स्त्रा त स्य ती
वी पवती श्रवं ती निम्बगा पमा गंगा विष्णु पदी जकु तन सा सुर निम्बगा १७ मा मी रयी द्वि पय गा ति
सु रौ ता जीष्म सर पि का लिं दी र्य त न या य मु ना श म न स्व सा १८ रं वा तु न र्म दा सो ओ द्वा मे क ल
क ल्य का कर तो या स दा धा रा वा ठ दा से त वा हि नी १९ सित दु सा रा त दुः स्या दि पा रा तु वि पा ह ॥

स्वाती ॥ कावेरी सरितो न्याश्रमं मेदःसिंधु संगमः ॥ ८२ ॥ इत्योः पुराणी पयसः पदं ॥ व्याविभुयो
तरे ॥ देविकायां सरथ्या च नव देविक सारवो ॥ ८३ ॥ सौमं धि कतुकलारं हलुकं रक्त संधि
कं ॥ स्यादुत्पलकुवलयमय नीलां तु जन्म च ॥ ८४ ॥ इंदीवरं वजी नैस्मिन्सिते कुमुदकैवरे रा
लक जवाकं रः स्याद्वारिपरार्ति तु कुं निकाट्य ॥ जलनीदी तु शेपावं रोव वीथ कुमुदती ॥ कुमुदि
नी नवित्या तु निकाती रद्विनी मुखाः ॥ ८५ ॥ वा पुंसि पद्मं नलिन मरविंदमहोत्पलं ॥ सह सपत्रं क
मलं मात पत्रं रक्तं दीपं ॥ पके रुहं ताम्रं संसार संसर सी रुहं ॥ विशप्रसूनं राजीव पुष्करं भो रुहाति
वा पुंडरीक सितं भोजमय रक्तं सरा सहे ॥ रक्तोत्पलं कोकनदं नाटो नाट मयस्त्रियां ॥ ८६ ॥ मसा
विमलं दीपकं दलं रं डमस्त्रियां ॥ कर हाटः शिफाकं दः किं जटकाः के सरोस्त्रियां ॥ ८७ ॥ संवर्ति
को नवदलं वीजको गोव गटकः ॥ इति श्री वारीवर्माः ॥ रामायत सौष्ठवं नमः ॥ ३५ ॥ ३५ ॥ ३५ ॥
मीतीवे वा त्वं कं कं डती वा पार्थिव नमस्तव तद्वत् सकं २७४९ अमुक वासर ॥ २६ ॥

X

10/2/20

लि. श्रीलक्ष्म सुक्त श्रीमन्

अमरसीतकृत प्रथमकांड

श्रीजमरासंहृत प्रथमकांड

परमार्थ

१६॥